

Seymour Hersh

70070
AVENUE

MY LAI

VERSLAG VAN EEN MASSAMOORD

Het boek *My Lai* is op basis van vele interviews geschreven door de Amerikaanse journalist Seymour Hersh (32). Het bevat details over de Amerikaanse infanteriecompagnie die tijdens een actie op 16 maart 1968 in het Vietnamese dorp My Lai een bloedbad aanrichtte, waarbij honderden dorpeelingen om het leven werden gebracht. Hersh, die politie-verslaggever was voor het City News Bureau in Chicago, verslaggever in het Pentagon voor Associated Press en die voor senator Eugene McCarthy werkte, publiceerde eerder een boek, dat de titel draagt *Chemical and Biological Warfare: America's Hidden Arsenal*. Hij was bezig met een boek over het Pentagon, toen hij eind oktober 1969 vernam, dat op 6 september 1969 een 26-jarige luitenant in beschuldiging was gesteld van moord op vijfenzeventig Vietnamese burgers in maart 1968. Op 9 november interviewde Hersh de luitenant William L. Calley jr. en hij was op 13 november 1969 de eerste journalist die, in ruim dertig bladen, een meer dan oppervlakkig artikel publiceerde over hetgeen in *My Lai* zou zijn voorgevallen. Hoewel er door de pers aanvankelijk uiterst lauw werd gereageerd en de zaak in de meeste redactionele kolommen werd doodgezwegen, bleef Hersh' belangstelling bestaan en publiceerde hij wekelijks interviews met ooggetuigen. Hij onderbrak zijn arbeid aan het Pentagonboek om de *My Lai*-affaire op schrift te stellen.

Dezer dagen verschijnt ongeveer tegelijkertijd, zowel met de opening van het proces tegen Calley als met het verschijnen van de Amerikaanse editie, een Nederlandse vertaling bij Bosch & Keuning N.V. W. A. C. Whitlau verzorgde voor Avenue de hierbij afgedrukte samenvatting en inleiding.

'Het duurt maar heel even', zei Tips en lachte slim. . .

Voor hen liepen twee mannen van het land. Zwartgrijze katoenen broeken, naakte bovenlichamen en blote voeten. Jenver wist wat er gebeuren ging, nog vóór Tips veelbetekenend zei: 'Laat ze niet te vroeg ontsnappen'. Horn zei niets, maar liet de gevangenen met hun rug tegen de zijanten in de laadbak zitten, bond een dun ijzerdraadje om hun nekken en maakte dat vast aan de zijkant van de wagen. . .

Goed, ik ga wat zeggen, dit kán niet. Ik kan toch tegen Tips zeggen 'schei ermee uit'. Ik kan hem alles uitleggen. Ik kan klachten in gaan sturen. En hij begon in zichzelf zinnen te formuleren. Tegen Tips en Horn. Jenver voelde zijn hart en zijn knieën. Hij wist dat hij iets ging doen toen ze van de stilstaande wagen afsprongen en Horn de ijzerdraadjes lospeuterde. Jenver verwachtte elk ogenblik zijn stem te horen.

Alle handelingen waren van zo'n gladde vanzelfsprekendheid, dat hij er niet tussen kon komen. Nog niet. . .

De twee mannen liepen al bijna 15 meter vooruit. . . Horn en Tips liepen er met langzame passen achteraan. Sten op heuphoogte. Jenver liep vlak achter Tips mee. Nu moest hij wat doen. . . Tips salvo was eerst, daarna Horn. De mannen struikelden en vielen tegelijk.

Een kwartier later waren ze weer in het kamp. De post was intussen geweest en er was gelukkig een pakje van thuis voor Jenver. Tijdschriften en tien rollen pepermunt.

Nee, dit is geen verslag van een oorlogsmisdad uit Vietnam. Wij ontleenden het aan Jan Varenne's *Eer de haan kraait*. Het gebeurde tijdens een van de politionele acties in Indonesië. Het is goed dit voor ogen te houden bij het lezen van het hiervolgende verslag, dat we hebben getrokken uit het boek *My Lai*.

Uw eerste reactie zal misschien net als de onze zijn: verontwaardiging over 'die Amerikanen' in Vietnam. Maar wat in dit boek wordt aangeklaagd is niet alléén het optreden van de Amerikanen in Vietnam. Het betreft evenzeer het optreden van de Nederlanders in Indonesië, de Fransen in Algerije, de Duitsers in

Auschwitz, de Japanners in Birma, de Maoïsten in China, de Indonesiërs in Indonesië, de Engelsen in de Boerenoorlog.

Oorlogsmisdaden, waar en door wie ook bedreven, dienen te worden gesignaleerd en berecht. Maar geen volk kan meer een ander volk als de misdadiger aanwijzen en zichzelf voor heilig verklaren. Achter elke oorlogsmisdad staat De Oorlog als de grote aangeklaagde.

En dáárachter: mensen. Wij mensen.

het toneel

De provincie Quang Ngai moet vóór de oorlog een schitterend gebied zijn geweest. Het ligt aan de noordoostelijke kust van Zuid-Vietnam, en zijn groene rijstpadies en vruchtbare bouwlanden liggen in een brede vlakte tussen de beginnende heuvels van het Annam-gebergte in het oosten en de witte stranden van de Zuid Chinese Zee.

Die bergen — op sommige punten minder dan 15 km landinwaarts — vormen echter ook een volmaakte toevlucht voor revolutionairen. En de mensen van Quang Ngai hebben een revolutionair verleden dat teruggaat tot de zestiende eeuw. Het was in die provincie dat de Vietminh-troepen opstanden ontketenden tegen de Fransen, in de 30-er jaren en na de Tweede Wereldoorlog. En het was daar dat de Vietcong in de 50-er en 60-er jaren de regering in Saigon bevocht.

Toen in 1954 en na de Franse nederlaag Vietnam verdeeld werd, schatte men in Saigon dat ongeveer 90.000 zuiderlingen naar het noorden trokken om zich onder het regime in Hanoi te scharen. Meer dan 90% daarvan kwam uit Quang Ngai en een naburige provincie. Omstreeks 1960 was Quang Ngai de derde provincie van Zuid-Vietnam, met een inwonertal van 640.000. Maar het was tevens het sterkste Vietcong-gebied in het land.

Pogingen om de Vietcong van de rest van de bevolking te scheiden, begonnen in ernst in het voorjaar van 1962. De regering in Saigon kondigde toen een strategisch plan aan, dat later de naam kreeg van 'pacificatie', of 'landhervorming'. Hele families werden ontworteld en

overgebracht naar versterkte dorpen. Weigerden ze, dan staken Zuidvietnamese soldaten huizen en landerijen in brand. Het project werd een mislukking. Het verbitterde de boeren en deed weinig om de Vietcong te verjagen. Die burgers die in de versterkte dorpen woonden bleven contact onderhouden met het Nationale Bevrijdingsfront, de politieke arm van de Vietcong. Vaak stonden de poorten en muren van de strategische dorpen volgeklad met Vietcong-leuzen.

Allicht dat Quang Ngai het doelwit werd van de eerste grote Amerikaanse gevechtshandelingen in de Vietnamese oorlog. Dat was in 1965. De operatie werd geleid door Amerikaanse mariniers. Meer dan 700 Vietcong werden als gesneuveld opgegeven. 'De mariniers', beweerde generaal Westmoreland, 'waren opgewassen tegen elke strijdmacht die ze zouden ontmoeten.' Deze mariniers kregen nu opdracht Quang Ngai en zijn inwoners te bevrijden van het Communistische juk. Daartoe werd een nieuw 'pacificatie-plan' bedacht. Begin 1966 gaf een hoge officier er deze uitleg van: 'Onze superieuren hebben ons erop gewezen dat er in vele gebieden geen kans op is dat de bevolking gepacificiseerd wordt. In plaats daarvan moeten we ons gebied dus zuiveren. Dat wil zeggen: de Vietcong doden en de burgers wegvoeren. Het zal onmogelijk zijn uit te maken wie op onze hand is en wie niet. We gaan het gebied dus steriliseren tot we het terug kunnen winnen.' Amerikaanse officieren begonnen Mao te citeren, die de guerrilla's in een guerrillaoorlog had vergeleken met de vis, en de bevolking met het water. De officieren wilden de vis vangen door het water weg te laten lopen.

Intussen waren grote delen van Quang Ngai tot vogelvrij gebied verklaard. Alle burgers werden automatisch geacht Vietcong te zijn, of met de Vietcong te sympathiseren. De Amerikaanse strijdkrachten hadden geen toestemming van Saigon meer nodig om het gebied met artillerie of uit de lucht te bombarderen. Tienduizenden tonnen bommen, raketten, napalm en kanonvuur werden gedurende 1965, 66 en 67 wekelijks over het vogelvrij gebied uitgestort. Een piloot die na een vlucht nog wat bommen overhad, liet ze op de terugweg eenvoudig vallen boven iets wat op een 'doel' geleek.

Maar de Vietcong bleef er zitten. In 1967 ging een nieuwe strijdmacht Amerikaanse mariniers prat op het doden van 3300 Vietcongsoldaten in vier maanden. Bovendien werden 800 wapens buitgemaakt en 5000 verdachten gearresteerd. In de twee jaar dat de Amerikaanse operaties er duurden, werden minstens 138.000 burgers dakloos gemaakt en overgebracht naar vluchtelingenkampen. Ongeveer 70% van de huizen en hutten in het gebied waren verwoest door bommen, granaten of vuur. Sommige infanteriepelotons vormden een 'Zippo-squad', zo genoemd naar een sigaretteaansteker, om tijdens zuiveringsacties de huizen en hutten plat te branden. In de herfst

van 1967 werden in het enige officiële ziekenhuis in de provincie meer dan 700 patiënten per maand verpleegd, terwijl er maar ruimte was voor 400. Honderden patiënten lagen in de wachtkamers en de gangen. Voor honderden was er in het geheel geen plaats.

In september 1967 werden de operaties overgedragen aan een nieuwe Amerikaanse eenheid, de Americal Divisie. Het merendeel van de fronttroepen bestond uit dienstplichtigen. Hun kennis van Vietnamese gewoonten was ontstellend gering en het leger deed weinig om daar verandering in te brengen. De soldaten kregen op zijn best een of twee lessen over Vietnam en het Vietnamese volk. Zo beweerden soldaten die deelnamen aan 'pacificatie-acties' bijvoorbeeld dat de Vietnamezen niets om hun kinderen gaven. Ze lieten ze gewoonweg achter als ze werden weggevoerd. 'Ik heb het met mijn eigen ogen gezien', verklaarde een soldaat. 'Een vrouw sprong de wagen in nadat ze eerst haar baby op de grond had gezet. Toen ik het kind optilde om het haar aan te geven, schreeuwde ze en wees ze op de grond. Ze wilde de baby niet van me aanpakken.' De soldaat wist niet dat de vrouwen van Quang Ngai geloven dat het ongeluk brengt om een baby over drempels te dragen. Ze zetten de baby dus altijd neer en reiken dan met één snelle beweging terug om hem op te tillen. Een andere soldaat klaagde dat je 'die stommelingen ook niet kunt helpen. Ze leven als varkens in hokken en als je nieuwe huizen voor ze bouwt willen ze er niet in.' Wat hij niet wist is dat getrouwde vrouwen moeten wonen in een huis met een dubbeldak. De soldaten bouwden enkeldaks-huizen. Aangezien de vrouwen zichzelf niet als weduwen beschouwden, weigerden ze erin te gaan.

je zou het toch niet geloven

Erger nog dan de onopzettelijke misverstanden, waren de wreedheden en het superioriteitsgevoel van de Amerikanen. Werden Vietnamezen opgenomen in een Amerikaans hospitaal, dan kregen ze nieuwe namen, dat was gemakkelijker voor de staf. Iemand die een oog had verloren werd bijvoorbeeld 'Bubbles', 'Ohio' of 'Eenoog' gedoopt.

Jonge soldaten leerden al gauw dat er ook scheldwoorden bestonden voor de Vietnamezen in het algemeen: 'gook', 'dink' en 'slope'. Een bataljonscommandant noemde zijn helikopter de 'Gookmobile' en registreerde zijn verslagen vijanden door op de romp van het toestel netjes een rij kegelvormige hoeden te schilderen.

Een brigadecommandant vierde zijn 10.000e gedode Vietcong met een partijtje dat een week duurde. Andere bataljons organiseerden wedstrijden wie het hoogste aantal Vietcong had gedood.

Niet iedere officier had daar plezier in. 'Ik word ziek van de aantallen mensen die we hebben gedood en jaar in jaar uit maar blijven doden', zei er een tegen een journalist. 'Dat is niet wat

ik onder een militaire carrière versta, alleen maar doodschieten, doodschieten, doodschieten.' Maar hij deed het niettemin. 'Vind de ellendelingen en stapel ze op', placht kolonel Patterson te zeggen, zoon van de beroemde generaal Patterson uit de Tweede Wereldoorlog. 'Ik zie de armen en benen graag in de rondte vliegen... De tegenwoordige verhouding van 90% doden en 10% pacificatie is net ongeveer goed.'

De Vietcong was niet makkelijk te vinden voor de Americal Divisie. Maar de bevolking wel. Bommen en artillerie-vuur werden ingezet om dorpen te verwoesten als vergelding voor scherpschuttersvuur. De verachting was overigens wederkerig. 'In andere delen van het land', schreef een Britse journalist, 'lachen de kinderen vaak tegen je en bedelen ze om kauwgum. In Quang Ngai niet. Daar kijken ze je niet eens aan. Ze sissen tegen de Amerikanen en dat brengt de jonge dienstplichtigen van hun stuk. Die hadden gedacht met gejuich te worden ingehaald door het volk dat ze komen verdedigen.'

De gangbare tactiek van de infanterie was intussen een opsporings- en vernietigingsmethode geworden, die informeel bekend staat als de politiek van de verschroeide aarde. De techniek wordt het best beschreven in een brief van een soldaat aan zijn ouders, die later gepubliceerd werd in een plaatselijke krant:

'Lieve vader en moeder,

Vandaag kregen we een opdracht, en ik ben niet erg trots op mezelf, mijn vrienden of mijn land. We hebben elke hut die we tegenkwamen in brand gezet.

Het was een klein, landelijk netwerk van dorpen en de mensen waren onbeschrijfelijk arm. Mijn eenheid plunderde hun magere bezittingen en stak de hutten in brand. Ik zal proberen het jullie uit te leggen. De hutten hier hebben daken van palmladeren. In elke hut is een soort schuilkelder van gedroogd leem, om de gezinnen te beschermen. Onze commandanten denken echter dat het aanvalsbunkers zijn. Komen we dus een hut tegen met een bunker, dan moeten we hem platbranden.

Toen onze tien helikopters vanochtend midden tussen die hutten landden, en zes man uit elke 'kopteraf' ('chopper') sprong, schoten we al op het ogenblik dat we de grond raakten. We vuurden in elke hut die we zagen. Daarna gingen we weer 'in linie' en veegden het hele gebied schoon. Daarbij steken we al die hutten in brand en nemen we alle mannen mee, die oud genoeg zijn om een wapen te dragen. De choppers nemen ze mee. Iedereen huilt en bidt en smeekt ons dat we ze niet scheiden en hun vaders en mannen, zoons en grootvaders meenemen. De vrouwen klagen en huilen. En dan kijken ze met ontzetting toe hoe we hun hutten, bezittingen en voedsel in brand steken. Want we steken ook alle rijst in brand en het vee schieten we dood.

Sommige van onze jongens zijn zo afschuwelijk onvoorzichtig. Vandaag schreeuwde een

vriend van mij *La dai* (Kom hier) in een hut en een oude man kwam uit de schuilkelder. Mijn vriend zei hem uit de buurt van de hut te gaan, en omdat we bij zo'n operatie haast moeten maken, gooide hij gewoon een handgranaat in de bunker. Terwijl hij de pen eruit trok begon die oude man opgewonden te schreeuwen en naar mijn vriend en naar de hut toe te lopen. Een soldaat haakte hem onderweg pootje, zodat hij viel, juist op het ogenblik dat mijn vriend de handgranaat gooide. En nadat hij hem gegooid had en hard wegliep om dekking, hoorden we allemaal een *baby* huilen in de hut. Er was niets wat we nog konden doen. Na de explosie vonden we de moeder, twee kinderen (een jongen en een meisje, van ongeveer 6 en 12 jaar) en een pasgeboren zuigeling. Dat probeerde die oude man ons te zeggen.

Vaak werden zulke slachtoffers in de dagelijkse statistieken als 'gesneuvelde vijanden' opgegeven. 'Alles wat dood is en bruin, is een Vietcong', spotten de soldaten in Quang Ngai. Wat misschien in het begin eens bij ongeluk gebeurde, werd allengs gewoonte. 'Onze compagnie had honderden doden op zijn naam staan', zei een soldaat. 'In het eerste vuurgevecht waar onze compagnie in verwickeld raakte, maakte alleen mijn peloton al veertig doden. En toch had niemand een Vietconglijk gezien. Maar wel zag ik tal van burgers gedood worden.'

Op een keer, zegt dezelfde soldaat, werden een paar Amerikanen gedood door mijnen. De eenheid vergold hun dood door het vermoorden van zestig burgers, vrouwen, kinderen en grijsaards. 'Hierna kwam het bericht van onze kapitein dat er geen vrouwen mochten worden doodgeschoten. Als dit niet verder wordt toegelicht, en ze gewoon zeggen „Geen vrouwen mogen worden doodgeschoten”, wil dat zeggen dat alles mag.' Hij legde verder uit dat alle jonge Vietnamezen geacht worden in het leger te zijn. 'Kom je er een tegen die niet in het leger zit, dan is hij vogelvrij. Op een keer,' ging hij verder, 'zagen we een jonge man in een rijstpadie met een waterbuffel. Hij hoorde daar niet, dus schoot een van onze mannen hem neer. We vonden wel geen wapen op hem, maar hij werd niet geacht daar te zijn. Nadat je je eerste onschuldige burger hebt gedood, hou je jezelf voor dat je gelijk had. Iedereen doet het, jij dus ook. Je kan niet terug.' Hij herinnerde zich een soldaat die weigerde een order uit te voeren. Hij dacht dat hij wel voor de krijgsraad zou moeten komen en dan in de gevangenis zou worden gezet. Hij kwam ook voor de krijgsraad, werd gedegradeerd en weer teruggestuurd naar zijn oude peloton.

'Voor mij', vertelde dezelfde soldaat, 'betekende de oorlog dat je elke drie tot vijf dagen in een hinderlaag terecht kwam, en dat je eenheid achterbleef met handenvol gewonde collega's. En dat vergold je dan op de vijand door een onschuldig dorp binnen te vallen en burgers dood te schieten.'

Deze soldaat heette Reid. Hij kwam pas met zijn verhaal, nadat hij had gelezen hoe een andere eenheid van zijn brigade een heel dorp — My Lai 4, ten noordoosten van de stad Quang Ngai — had afgeslacht. Voor die tijd had hij geprobeerd zijn ervaringen te vergeten. De meeste soldaten praatten niet over die dingen vóór My Lai in het nieuws kwam. Toen de correspondent van de *New Yorker* in 1967 door Quang Ngai werd rondgereden, draaide de soldaat die chauffeerde zich ineens om en zei 'Je hebt er geen idee van, wat voor dingen er in deze oorlog gebeuren.'

'Wat voor dingen dan?' vroeg de correspondent.

'Je zou het niet geloven.'

'Maar wát dan?'

'Je zou het toch niet geloven, ik kan het dus maar beter niet vertellen.' De soldaat schudde het hoofd. 'Nee, sommige dingen zal niemand ooit te weten komen. En als de oorlog voorbij is, en we allemaal naar huis gaan, zal niemand er ooit meer iets van horen.'

charlie company

Charlie Company heette het onderdeel. Het kwam naar Vietnam in december 1967. De bevelvoerende officier was de 33-jarige kapitein Ernest Medina, ofwel 'Dolle hond', zoals zijn manschappen hem noemden als zij zich beklagden over zijn voorliefde voor marsen en velddienst. Medina wilde graag naar Vietnam om een oorlog te helpen winnen waarin hij geloofde. Onder hem stond tweede luitenant William Calley, die de mannen deed denken aan een jongetje dat oorlogje probeert te spelen. Een van de taken van Charlie Company, samen met andere eenheden, was het onder de duim houden van een gebied een paar kilometer ten noordoosten van de stad Quang Ngai. 'Pinkville' werd het door de soldaten genoemd, omdat de grotere bevolkingsdichtheid op de legerkaarten met rood stond aangegeven.

Wanneer er enige oorzaak valt aan te geven voor wat er in Charlie Company ging gebeuren, was het niet een teveel aan gevechten, maar een tekort. 'Ze vertelden ons', zal kapitein Medina later verklaren, 'dat de Vietcong al 20 tot 25 jaar in dat gebied genesteld was. De inwoners van de dorpen eromheen waren allemaal al geëvacueerd. Het gebied was permanent vogelvrij verklaard.'

Maar er gebeurde niets. Nu en dan maakte de compagnie, een nieuweling nog in Vietnam, kennis met krasse staaltjes van minachting voor de bevolking. Gregory Olsen herinnert zich hoe ze kort na hun aankomst een Amerikaanse legerauto voorbij zagen komen, met ongeveer twintig mensenoren, vastgebonden aan de antenne. Je kon het haast niet geloven. Ze hadden mensenoren aan hun antenne.'

Charlie Company verlangde actie. En de mannen begonnen daar tenslotte zelf voor te zorgen. Zeigler weet nog hoe er eerst vrij zachtzinnig met verdachten uit de burgerbevolking

werd omgesprongen. 'Het begon zachtaardig, maar allengs werd dat anders.' Zowel Medina als Calley begonnen de compagnie in te prenten dat de meeste verdachten in het gebied Vietcongmannen waren. 'Grzesik gaf een gevangene eens wat te eten, en ze werden razend op hem', zegt Zeigler. Hij begreep maar niet waarom Medina en Calley een gevangene sloegen om informatie los te krijgen in een taal die ze toch niet verstonden. Het gebrek aan respect voor de bevolking was besmettelijk. 'Op de lagere niveaus', herinnert zich William Hall, 'deden de aanvoerders niets om de regels na te laten leven, zoals het verbod gevangenen te mishandelen. En dat gebeurde elke dag. Elke dag zag je het, sommigen maakten er zelfs een gewoonte van.'

Charlie Company verwierf zijn eerste oorbegin januari, bij Duc Pho. Op patrouille had een soldaat vier Vietcong gesignaleerd, in een dal, beneden. Medina riep de hulp van artillerie in en stuurde na het bombardement een patrouille uit om de doden te tellen. Harry Stanley zag ze terugkomen 'met een oor'. Sommige leden van de compagnie, voor wie oren niet waren weggelegd, begonnen hun slachtoffers aan te kruisen op de kolven van hun geweren.

Charlie Company leidde een afgezonderd bestaan. Tenzij er eens een operatie in een dorp was, zagen ze alleen hoeren, bedelaars en dieven. 'Ze waren allemaal op je geld uit, dat kan ik je wel vertellen', herinnert James Berghold zich. Al gauw leerde hij zijn woede op de bevolking te verhalen. 'En waarom niet? Ze waren de vijand.'

'Ik hoop dat ze iedereen hier doodschieten', meent een ander, 'omdat ze je nooit vertellen waar de Vietcong zit. Ze moesten alles hier afmaken, Vietcong, beesten, alles. Je kan ze om de oren slaan, maar ze houden hun mond, en dan schiet de Vietcong op je. Niks zeggen ze. En waarom niet? Zij weten het. En waarom voelen ze niets voor ons? Weet je, ze zijn niet recht door zee, zoals wij. Je vraagt ze iets en ze weten het niet. En als we weggaan schiet de Vietcong op ons. Ze lijken allemaal op elkaar.' Dat was de algemene opinie in Charlie Company.

En dan valt het eerste slachtoffer in de compagnie. Weber wordt neergeschoten, terwijl hij in het volle zicht van de vijand op een dijk loopt. 'Onze eigen stommiteit', zegt Grzesik, 'onze eigen stommiteit. We waren groentjes, we waren nog maar pas in Vietnam.' Maar de Vietcong kreeg de schuld. Het incident verhevigde de vijandschap van de mannen voor de Vietnamezen.

Wat later, half maart, een tweede incident, ernstiger ditmaal. Cox vindt op patrouille een bom. Hij kan niet nalaten het ding op te rapen, 'want hij was altijd zo nieuwsgierig naar die dingen', weet een gewonde na te vertellen. Maar Cox werd gedood, een soldaat raakt beide ogen kwijt, een ander een arm, een been. De dode en de gewonden worden door helikopters opgehaald en de acht overgeblevenen van de patrouille beginnen de terugweg. Onderweg

stelen ze een radio uit een dorpje. 'We stalen hem omdat we er zin in hadden', verklaarde er later een. 'Zij hadden er een en wij wilden er een. Verdomme, waren zij niet de schuld van Cox' dood?' 'Iedereen stal maar in het wilde weg', zegt een ander. 'Ze wisten toch dat de mensen hier iets met Cox zijn dood te maken hadden? Maar de mannen willen meer wraak. Even nadat ze weer uit het dorp vertrekken roept er een: 'Daar beweegt iets in dat bosje'. 'Hij heeft een wapen, hij heeft een wapen', roept een ander. Iemand opent het vuur. De verdachte valt. William Doherty weet het vervolg nog: 'Ik was de eerste die erbij was. Ik trapte naar het slachtoffer, maar het was een vrouw, dus hield ik ermee op. Maar de anderen trapt gewoon door. De vrouw leefde nog. Iemand stelde voor haar naar een hospitaal te laten brengen. 'Onzin', roept een ander, 'ze heeft geen dokter meer nodig', en schiet haar in de borst. Iemand anders stal haar ring. Olsen schrijft erover naar zijn vader:

Beste vader,

Ik ben nog altijd bij de brug. Zaterdag gaan we weg (naar My Lai). Een van onze patrouilles stuitte vandaag op een booby trap. Een man werd gedood, twee gewond. Maar de dag liep nog erger af. Op de terugweg zagen ze een vrouw, aan het werk op het land. Ze schoten haar neer en verwondden haar. Daarna trapt ze haar dood en leegden ze hun magazijnen in haar hoofd. Ze schoten elk kind neer dat ze tegenkwamen. Waarom in God's naam moet dat allemaal gebeuren. Het zijn allemaal ogenschijnlijk normale kerels, sommigen zelfs vrienden van me. Maar het werden wilde beesten.

Het was moord en ik schaam me ervoor dat ik niet probeer er iets aan te doen. Het is niet de eerste keer. Ik heb het al vaak gezien. Ik weet niet waarom ik je dit allemaal vertel; ik denk dat ik het eens kwijt moet. Mijn geloof in mijn medemensen is aan stukken geschoten. Ik zal mijn tijd hier uitzitten en dan wil ik weer naar huis.

Ik geloof echt wel, net als jij, dat dit alles een reden heeft, en als het God's wil is dat ik doodga, dan liever hier dan thuis op straat. Zaterdag worden we neergelaten in een Vietcong-bolwerk (My Lai). Ik hoop nog altijd dat ik een paar dagen verlof krijg om naar een conferentie te gaan.

Reken een poosje niet te veel op brieven, maar ga zelf alsjeblieft door met schrijven. Ik mis jullie. Je zoon: Greg.

Tijdens de begrafenisplechtigheid voor Cox lichtte kapitein Medina zijn mannen in over de operatie van de volgende dag. Het ging om het gehuchtje My Lai 4, het vierde van zes genummerde gehuchtjes rond het dorp Song My in het Quang Ngai-gebied. Daar zou zich een van de Vietcong's beste eenheden bevinden, ter sterkte van 250 tot 280 man. Om 7 uur in de ochtend zouden de vrouwen en de kinderen vertrokken zijn, op weg naar de wekelijkse

markten in de stad Quang Ngai. Charlie Company had tot taak het Vietcongbataljon en het gehucht zelf te vernietigen. Het zou een zwaar gevecht worden, voorspelde Medina.

De meningen lopen uiteen over de orders die Medina zijn manschappen verstrekke. Velen dachten dat de kapitein hun had opgedragen iedere inwoner van het dorpje te doden. Anderen geloofden dat hij de normale orders had gegeven voor een opsporings- en vernietigingsactie, zij het misschien wat emotioneler dan anders, onder de indruk van de dood van Cox. Een paar meenden dat Medina nogal vaag was geweest, en de interpretatie van zijn orders aan de individuele soldaten had overgelaten. Harry Stanley vertelde de CID later dat Medina 'ons had opgedragen iedereen in het dorpje dood te schieten. In mijn groep hebben we er de hele nacht over liggen praten, omdat de order zo ongebruikelijk was. We waren het er allemaal over eens dat Medina ons had opgedragen elke man, vrouw en kind in het dorp te doden.' Charles West hoort Medina nog zeggen dat er 'niets meer zou mogen lopen, groeien of kruipen' wanneer Charlie Company zich weer had teruggetrokken. Hij herinnert zich ook nog hoe Medina voorspeld had dat de vrouwen en kinderen naar de markt zouden zijn. 'Goed, jongens', zou Medina hebben gezegd. 'Hier ligt jullie kans op wraak op deze mensen. Wanneer we My Lai binnentrekken is het jachtseizoen geopend. Wanneer we weer weggaan zal er niets meer leven. Alles moet er aan.'

Voor Ron Grzesik was My Lai 4 het einde van een vicieuze cirkel, die al maanden tevoren was begonnen. 'Het leek of je in een steeds gemener stadium kwam', zegt hij. 'Eerst houd je mensen aan, ondervraagt ze en laat ze weer gaan. Dan houd je ze aan, mishandelt een oude man en laat ze weer gaan. Vervolgens houd je mensen aan, mishandelt een oude man en schiet hem dood. En tenslotte roei je een heel dorp uit.'

de tragedie

Niemand heeft alles gezien. Sommigen hoorden pas de volgende dag over de omvang van de slachting. Weer anderen zagen meer dan ze zich wensen te herinneren.

Maar allen herinneren ze zich de angst die hen die ochtend bekreep toen ze de helikopters ingingen, ervan overtuigd dat ze nu voor het eerst tegenover de vijand zouden komen te staan.

Terwijl de vloot helikopters boven het operatiegebied hing, begonnen de boordmitrailleurs vuur te geven, om de Vietcong aan de praat te houden. De eerste helikopters landden, en het eerste peloton kwam er schietend uit te voorschijn. Na enige tijd merkten de mannen dat er niet werd teruggeschoten. Het peloton zette het landingsgebied af. Cowen zag een oude man. 'We kwamen bij een bron, en daar stond een Vietcong. Tenminste, dat dachten we. Hij stond daar met zijn armen te zwaaien. 'Schiet

hem neer', zei Cowen. Sledge vuurde. Allen Boyce zag het een beetje anders. 'In een rijstveld was een vent bezig met de planten. Hij keek op, en kreeg een kogel. Het was de verwarrendste operatie die ik ooit heb meegeemaakt. Alles ging idioot.'

De Vietcong die in het dorp waren, hadden zich intussen al teruggetrokken. Een paar plaatselijke aanhangers gingen met ze mee. Ver gingen ze niet. Van een afstand zagen ze hoe Charlie Company in hun gehucht tekeerging.

Even later landde de tweede vloot van helikopters. De aanval op My Lai was de grootste operatie van die dag in de gehele Americal Divisie. Helikopters waren geleend van allerlei andere onderdelen van de divisie, om genoeg mannen te kunnen overbrengen. De luchtwegen boven het gebied waren zorgvuldig verdeeld onder hoge officieren die de operatie vanuit de lucht wilden volgen. Barker volgde de strijd op een hoogte van 1000 voet. Generaal-majoor Samuel W. Koster, commanderend generaal van de divisie cirkelde op een hoogte van 2000 voet. Henderson, commandant van de 11e brigade observeerde op 2500 voet. Laag, op een hoogte van minder dan 1000 voet cirkelden de zwaar gewapende helikopters die vluchtende Vietcong moesten neerschieten.

De pelotons begonnen het gehucht omzichtig te naderen. Een paar honderd meter links begonnen een paar Vietnamezen weg te lopen over een veld. Het kunnen Vietcong zijn geweest, het kunnen evengoed burgers zijn geweest die de wijk namen voor het helikoptervuur. Simpson zag een man die hij voor een Vietcong aanzag weglopen met iets wat op een wapen leek. Een vrouw en een klein kind renden met hem mee. Simpson vuurde, vuurde nog eens, en nog eens. Hij doodde de vrouw en het kind. De man ontkwam. Reporter Roberts zag soldaten uit een helikopter springen en meteen vuren op een groep mensen, hollend op een nabijgelegen weg. Een ervan was een vrouw met haar kinderen.

De twee pelotons die het eerst waren geland — en nog altijd geen vijandelijk vuur hadden ondervonden — drongen intussen het dorp binnen. Achter hen, nog in de rijstpadie, waren het derde peloton en kapitein Medina's commandogroep. Calley en zijn mannen liepen het dorpsplein op. Geen van de dorpingen vluchtte. Ze wisten dat de Amerikanen ieder die vluchtte voor een Vietcong zouden houden en neerschieten. Onmiddellijke paniek heerste er nog niet. Het was ongeveer acht uur in de ochtend. Grzesik en zijn mannen begonnen als gebruikelijk de mensen uit hun hutten te halen en te ondervragen. Sommige van Calley's mannen geloven dat ze het dorp binnenvielen tijdens het ontbijt. Een paar gezinnen zaten voor hun hutten rijst te koken boven een klein vuurtje. Zonder directe orders begonnen de mannen de dorpingen bijeen te drijven. Nog altijd geen teken van een vijandelijke macht. Sledge weet nog hoe hij dacht 'Als

er hier al Vietcong waren, hebben ze ruimschoots de tijd gehad te vertrekken. We kwamen heus niet op onze teenspitsen binnen.' De moordpartij begon zonder waarschuwing. Harry Stanley vertelde later aan de CID hoe een jonge soldaat uit Calley's peloton een burger meenam, 'en de man voortduwde tot waar wij stonden, en hem toen met zijn bajonet in de rug stak. De man viel en snakte naar adem, waarop hij de genadesteek kreeg. Er werden zo ontzaglijk veel mensen vermoord, die dag, dat ik me haast niet kan herinneren hoe sommige burgers stierven.' De jonge soldaat keerde zich om en nam een andere burger over, die werd vastgehouden door een groep soldaten. Het was een man van een jaar of veertig, vijftig. Hij sleurde de man mee en gooide hem in een waterput. Daarop nam hij een handgranaat en gooide die de man na. Even later zag Stanley 'een paar oude vrouwen en wat kleine kinderen, vijftien tot twintig, denk ik, bijeen bij een soort tempel, waar wierook brandde. Ze knielden en baden. Een groep soldaten die langs kwam schoot de vrouwen en kinderen een voor een door het hoofd. Ze doodden ze allemaal.'

'nee, nee, nee'

Protesteren deden de dorpelingen amper. Een tachtigtal werd uit hun huizen gehaald en op het dorpsplein rustig bijeengebracht. Een paar mompelden 'Geen Vietcong, geen Vietcong', maar dat viel te verwachten. Calley liet de burgers over aan Meadlo, Boyce, en nog een paar anderen. 'Je weet wat er van je verwacht wordt', vertelde hij Meadlo. Tien minuten later keerde hij terug: 'Ben je er nog niet van af? Ik wil ze dood.' Meadlo volgde de order op. 'We stonden op ongeveer 3 of 5 meter afstand. Calley begon te schieten. Toen beval hij mij eveneens te gaan schieten. Dat deed ik. Met zijn allen begonnen ze. Ik verschoot vier of vijf clips'. Er zitten zeventien kogels in elke clip. Boyce zag kans weg te lopen, blij dat hem niet gevraagd was te schieten. De vrouwen drukten de kinderen tegen zich aan, in een vergeefse poging ze te beschermen. Sommige bleven maar roepen 'Geen Vietcong, geen Vietcong'. Andere klaagden eenvoudig 'Nee, nee, nee!'

Do Chuc is een knokige, 48-jaar oude Vietnamese boer. Twee van zijn dochters en een tante werden die dag in My Lai door de Amerikanen gedood. Hij en zijn gezin zaten aan het ontbijt toen de soldaten het dorp binnen vielen en de burgers bevel gaven de hutten te verlaten. Ze werden op het dorpsplein bijgedreven, waar ze neer moesten hurken. 'We hadden nog altijd geen reden bang te zijn. Iedereen was kalm.' Hij zag hoe een van de soldaten een machinegeweer begon op te stellen. Dat was het einde van de kalmte. De mensen begonnen te huilen en te smeken. Een monnik liet zijn identificatiepapieren zien aan een soldaat. Maar die zei alleen maar 'Sorry'. Meteen begon het schieten. Chuc werd ge-

wond aan een been, maar raakte overdekt door lijken, zodat hij gered werd. Na een uur te hebben gewacht, vluchtte hij uit het dorp. Nguyen Bat, een vroegere Vietcong, die later was overgelopen, herinnert zich hoe de dorpelingen de soldaten eerst warm verwelkomden.

Intussen was het schieten algemeen geworden. Dennis Conti verklaarde later tegen de CID wat hij dacht dat er gebeurd was. 'We waren allemaal over onze zenuwen, vandaar dat schieten, dat als een kettingreactie werkte. De meesten van ons hadden sterke Vietcongtegenstand verwacht, maar die kwam niet. Het eerste wat we zagen waren mensen die weg-holden. En het volgende wat ik me herinner is dat we op alles begonnen te schieten. Iedereen schoot. De mannen waren alle beheersing kwijt.' Brooks en zijn mannen van het tweede peloton waren intussen begonnen het dorp systematisch te verwoesten en de mensen dood te schieten. Hutten en huizen werden in brand gestoken, vee gedood, oogst vernietigd. Zonder te kijken wie er in zat, schoten de soldaten blindelings door de deuropeningen de hutten in.

Toen twee correspondenten bij het dorp aankwamen, zagen ze alleen dode mensen, dode dieren, brandende hutten en huizen. Een paar soldaten doorzochten de kleren van de lijken, op zoek naar geld. Een andere soldaat zat met een mes een eend achterna. Een koe werd afgeslacht door een soldaat met een bajonet. Haeberle, een van de correspondenten, zag een man met twee kleine kinderen op een groepje soldaten toelopen. Ze liepen gewoon op ons af, je kon de kinderen horen zeggen 'Nee, nee, nee'. Maar opeens openden de soldaten het vuur.' Later zag hij een soldaat met een machinegeweer plotseling het vuur openen op een groep burgers, vrouwen, kinderen en zuigelingen, die bijeen waren gedreven. Sommige soldaten schreeuwden en gilden tijdens de slachting, weet Carter zich te herinneren. 'Ze genoten. Wanneer mensen lachen om wat ze hebben gedaan, dan hebben ze er plezier in gehad.' Maar weinig leden van Charlie Company protesteerden die dag. Degenen die het niet konden aanvaarden, hielden voor het merendeel hun mond.

Ook de mannen van Medina's commandogroep begonnen aan het schieten mee te doen. 'Een vrouw kwam uit een hut', vertelt Carter, 'met een baby in haar armen. Ze huilde, want haar zoontje had voor de hut gezeten en was door de soldaten doodgeschoten.' Toen de moeder in de hutopening verscheen, weet Carter, schoot een van Medina's mannen haar neer. Ze viel en liet daarbij de baby los. De soldaat richtte daarop zijn geweer op de zuigeling en schoot. Carter zag ook hoe een officier een vrouw bij de haren greep en doodschoot met een pistool. Een soldaat die ernaar stond te kijken zei 'Die komt straks in de eeuwige rijstvelden.'

De Vietnamezen die nog niet waren gedood, werden door het eerste peloton naar een gro-

te droge greppel gedreven, ten oosten van het dorp. Meadlo en een paar anderen hadden juist een stuk of zeven, acht dorpelingen in een hut gestouwd en stonden op het punt er een handgranaat in te gooien, toen de order door kwam ze allen naar de greppel te brengen, waar ze Calley en nog een dozijn mannen aantroffen bij een honderd Vietnamezen, merendeels vrouwen, kinderen en oude mannen. 'Gooi ze allemaal in de sloot', beval Calley. Drie of vier soldaten gehoorzaamden. Calley sloeg een vrouw met zijn geweer, terwijl hij haar de sloot in duwde. Stanley herinnert zich hoe sommige dorpelingen er weer uit probeerden te kruipen. Sommigen zagen kans bovenop de anderen te klimmen.' Calley begon met schieten en Meadlo deed mee. 'Die zeven of acht mensen van ons duwden we ook die sloot in, met alle anderen. En daarop begon ik te schieten. Ik niet alleen, ook Mitchell, Calley... Ik denk dat ik er zo'n 25 tot 30 in die sloot heb geraakt... mannen, vrouwen, en kinderen.' Carter zag de moeders hun kinderen omhelzen en de kinderen de moeders. Ik wist niet wat ik doen moest.' Calley zei daarop tegen Meadlo, 'Kom op, we hebben nog meer te doen.' Meadlo wilde geen nieuwe opdracht meer. Hij begon tegen Calley te argumenteren. Volgens Sledge stond Meadlo te huilen. Calley wendde zich daarop tot Maples en zei 'Maples, laad je machinegeweer en schiet al die mensen hier dood.' 'Ik denk er niet aan', zei Maples. Hij ziet nog voor zich hoe 'onze mensen schoten in de greppel, steeds weer hun geweren laadden en doorgingen met schieten, tot iedereen in de greppel dood was. Een aantal vrouwen hadden zich over de kinderen heen gelegd om ze te beschermen, zodat veel kinderen eerst nog leefden. De kinderen die oud genoeg waren om te lopen, stonden op, en toen begon Calley op die kinderen te schieten.'

Thompson, een hoge officier, vloog intussen met zijn helikopter en piloot Colburn boven het strijdtoneel rond. Hij rapporteerde de onnodige schietpartijen aan het hoofdkwartier. 'Ik cirkelde boven een greppel en zag daar een aantal lijken in, hoe ze daarin kwamen weet ik niet. Maar sommigen leefden nog.' Hij zette zijn kleine helikopter naast de greppel aan de grond en vroeg een soldaat de levenden uit de kuil te halen. 'De enige manier om ze te helpen is ze uit hun lijden te helpen', antwoordde de soldaat. 'Misschien lag het aan mij', vertelde Thompson later 'maar terwijl ik daar aan de grond stond, werd er niet één keer op me geschoten.' Hij zag Calley en zijn mannen naast een hut met mensen die er niet uit wilden komen. 'Ik vroeg hem of hij de vrouwen en kinderen niet los wilde laten voor hij de hut opblies. Maar de enige manier om ze eruit te krijgen, was een handgranaat, zei Calley. 'Hou dan je mannen hier, dan haal ik zelf de vrouwen en kinderen wel', beet Thompson de al even kwade Calley toe. Thompson riep daarop twee helikopters naar beneden, en zo werden negen Vietnamezen gered: twee oude

mannen, twee vrouwen en vijf kinderen. Een van de kinderen stierf onderweg. Calley deed niets om Thompson tegen te houden. Maar later zei hij woedend tegen Sledge: 'Die vent heeft bezwaar tegen de manier waarop ik mijn werk doe. Maar ik ben de baas.'

In andere delen van het dorpje hielden de soldaten intussen een rustpauze. Andere waren nog bezig met het systematisch in brand steken van alle nog resterende hutten en voedselvoorraden. Sommige dorpelingen die de dans tot dusver waren ontsprongen, zagen kans te ontkomen. Charles West herinnert zich hoe hij domweg niet in staat was een groep kinderen neer te maaien. Hij vroeg en kreeg van zijn officier toestemming ze te laten gaan.

Maar het derde peloton was bezeten van moordlust. Ze omringden een kleine groep van ongeveer tien vrouwen en kinderen, die een paar meter van het dorpsplein op de grond zaten. Jay Roberts en Ron Haebler, de oorlogscorrespondenten, stonden erbij, bloknot en camera in de hand. De mannen pikten een meisje van een jaar of vijftien uit het groepje, rukten haar los van haar lotgenoten en begonnen aan haar blouse te trekken. Een soldaat schreeuwde 'Laat eens zien waar ze van gemaakt is.' Een andere zei: 'Vietcong boem boem', bedoelende dat ze een Vietconghoer was. Volgens Roberts was het een knap meisje. Een oude vrouw begon zich als een razende te verzetten. 'Ze schudde twee of drie soldaten tegelijk van zich af, ze was geweldig', schrijft Roberts. 'Gewoonlijk zijn ze nogal passief. Grzesik en zijn mannen kwamen net langs en zagen de vechtpartij aan. 'Ik dacht dat het dorp al gezuiverd was', vertelt Grzesik, 'ik had niet gedacht dat er nog zoveel mensen over waren.' Hij voelde wat er komen ging en zijn eerste gedachte was zijn mannen daar ver van te houden. Hij hielp de vechtenden scheiden. Een paar jonge kinderen klemden zich wanhopig aan de oude vrouw vast. Opeens vroeg iemand: 'Wat doen we nu met ze?' Het antwoord luidde: 'Weg ermee'. Een roffel van automatisch vuur uit vele geweren. Alleen een klein kind was niet direct dood. Zorgvuldig mikkend, schoot een van de soldaten ook hem dood. Een foto van de vrouw en de kinderen, met het jonge Vietnamese meisje nog bezig haar blouse om zich heen te trekken, verscheen later in *Life*.

Toen een CID-ambtenaar later aan Sledge vroeg hoeveel burgers hij dacht dat het hadden overleefd, antwoordde hij: 'Twee kinderen. Die lunchten met ons.'

Kort na de lunch koos Charlie Company weer het luchtruim.

Bij zonsondergang was de Vietcong weer terug in My Lai 4, om de overlevenden te helpen hun doden te begraven. Het kostte vijf dagen. De meeste rouwtoespraken werden gehouden door communistische guerrilla's. Nguyen Bat was vóór die tijd geen communist. Maar het voorval deed hem van gedachten veranderen. En hem niet alleen. 'Na de schietpartij

werden alle dorpelingen communisten', verklaarde hij.

Tijdens het onderzoek naar de ware toedracht van My Lai, later in 1969, vond men op drie plaatsen massagraven, plus een greppel vol lijken. Men schatte dat tussen de 450 en 500 mensen — merendeels vrouwen, kinderen en oude mannen — waren gedood.

de overwinning

Roberts had niet alles gezien. Maar hij was wel verbaasd te horen dat er volgens de officiële telling 128 doden waren gemaakt en dat er 3 wapens waren buitgemaakt. Hij wist dat de meeste doden burgers waren geweest. Met eigen ogen had hij 25 mensen zien doodschieten en had hij 50 lijken geteld. 'Ik was er nogal van ondersteboven. En daar moest ik een verslag over schrijven? Hoe schrijf je een verslag wanneer je 128 doden hebt en maar drie wapens?' Hij probeerde de dingen recht te zetten bij het operatie-centrum. Maar daar hadden ze geen tijd voor hem. Dus schreef Roberts uiteindelijk maar een verslag, uitgaande van de officiële statistiek. Persofficier Dunn brouwde daar het officiële verslag uit: 'Een compagnie, onder aanvoering van kapitein Ernest Medina doodde 14 Vietcong, enkele minuten na de landing.' De aanval op het dorp zou 69 doden hebben opgeleverd. 'Een volgend peloton werd ten zuiden van het dorp neergelaten. Nadat de Vietcong was gevlucht, werden 30 doden geteld. De aanval verliep als een uurwerk. De snelheid waarmee onze troepen het gebied binnentrokken verraste de vijand.' Over de 3 buitgemaakte wapens werd gezwegen.

Op 17 maart verscheen een verslag, gebaseerd op de 'officiële' gegevens, in de *New York Times*: 'De operatie maakt deel uit van een nieuw Amerikaans offensief om vijandelijke nesten op te ruimen, die de steden nog altijd bedreigen. Terwijl de twee compagnieën Amerikaanse soldaten van twee kanten binnenrukten, werden zwaar artillerievuur en gewapende helikopters ingezet om druk uit te oefenen op de Vietcongtroepen.'

Een paar dagen na de overwinning zond generaal Westmoreland de volgende boodschap aan Charlie Company: 'Operatie Muscatine (de codenaam voor de aanval op My Lai 4) heeft de vijand een zware slag toegebracht. Gelukwensen aan de officieren en manschappen van C-4-20 (Charlie Company, Vierde Bataljon, Twintigste Infanterie) voor een voortreffelijke actie.'

Op dezelfde dag waarop het verslag in de *New York Times* verscheen, werd Medina opgebeld door het hoofdkwartier met de mededeling dat brigade-commandant Henderson naar hem onderweg was. De kolonel landde, vergezeld door twee andere officieren, en deelde Medina mee dat hij verdacht werd van het neerschieten van een vrouw in My Lai 4. Dat was een van de incidenten die Thompson vanuit zijn helikopter had gezien. De kolo-

nel vertelde dat hij een informeel onderzoek naar de toedracht deed. 'Hij vroeg me of er bij My Lai oorlogsmisdaden waren begaan', herinnert zich Medina. 'Ik zei hem van niet.' Waarop Henderson weer vertrok. Maar hij was op de landingsplaats, toen Charlie Company de volgende dag naar zijn basis terugkeerde. Een aantal mannen werd door Henderson ondervraagd, toen ze uit de helikopters kropen. Maar allen ontkenden iets van een slachting te hebben gezien. Voor de meeste soldaten was dat het laatste wat ze van hun hoofdkwartier over My Lai te horen kregen.

Michael Bernhardt was geschokt door wat hij had gezien en wilde er iets aan doen. Maar hij durfde niet te spreken. Hij had Henderson de mannen zien ondervragen, en ingezien dat daar toch niets van kwam. De meesten zouden trouwens niets kunnen zeggen, omdat ze daarmee dan ook meteen zichzelf zouden beschuldigen. Misschien zou hij dan zijn congres-afgevaardigde erover kunnen schrijven? Hij schijnt daar met anderen over te hebben gesproken, want zijn plan kwam de pelotoncommandant, luitenant Brooks ter ore. Brooks vertelde het verder aan Medina. Medina herinnert zich dat ook. Hij zou Bernhardt gezegd hebben: 'Schrijf je afgevaardigde, als je daar zin in hebt. Maar weet wel: je haalt er alleen een heleboel mee overhoop. De zaak is trouwens in onderzoek.'

Medina vroeg niet wat er precies te rapporteren viel. Beiden wisten waarover het ging. Maar Bernhardt ontkende plannen in die richting te hebben en Medina zei dat dat maar goed was ook, want dat het stom zou zijn zo'n brief te verzenden. Een onderzoek door het leger kwam meer dan een jaar later tot de slotsom dat Medina de soldaat niet werkelijk had bedreigd. Hij had hem alleen maar niet 'aangemoedigd' brieven te schrijven.

De meeste soldaten van Charlie Company begonnen pas over de gebeurtenissen te piekeren nadat ze in de Verenigde Staten waren teruggekeerd. Geen enkele kwam naar voren met een protest. Maar één soldaat begon zich al onzeker te voelen toen hij nog deel uitmaakte van de compagnie. Ron Grzesik herinnert zich dat hij niet onmiddellijk ondersteboven was geweest van wat hij die dag had gezien. Vier dagen na My Lai schreef hij een brief aan een vriend in Amerika, waarin hij met geen woord over de operatie repte. Maar de week daarop schreef hij weer, nu met een volledig verslag van de gebeurtenissen. Hij besloot met de woorden: 'Iedere soldaat in Charlie Company moest de gevangenis in.'

de doofpot

Het leger acht het neerschieten van ongewapende burgers een 'ernstige inbreuk' op de Conferentie van Genève van 12 augustus 1949, aangaande de bescherming van de burgerbevolking. Een order, in 1968 uitgevaardigd door het hoofdkwartier van de Amerikaanse strijdkrachten in Saigon, laat aan duidelijkheid

niets te wensen over: 'Het behoort tot de verantwoordelijkheid van iedereen die kennis heeft van een incident dat als een oorlogsmisdad kan worden aangemerkt, dit onmiddellijk onder de aandacht te brengen van zijn commanderende officier... Zij die oorlogsmisdaden ontdekken, dienen alle redelijke voorzorgen te nemen om het bewijsmateriaal intact te laten, en de omstandigheden en omgeving te noteren.' Bovendien moet al dergelijke informatie 'zo spoedig mogelijk' ter kennis worden gebracht van de autoriteiten in Saigon.

Thompson had aan het hoofdkwartier doorgegeven wat hij gezien had. Het gevolg was het informele onderzoek ingesteld door brigadecommandant kolonel Henderson. Deze informeerde bij een aantal soldaten uit de Charlie Company of ze ook oorlogsmisdaden hadden gezien. 'Nee, nee, nee', antwoordde de een na de ander. Tegenover journalisten verklaarde hij, dat de antwoorden die hij van kapitein Medina en zijn mannen had gekregen 'overtuigend klonken en voor mij aanvaardbaar waren.'

Een paar weken na My Lai begonnen Vietcong-eenheden in Quang Ngai vlugschriften en foto's van de gebeurtenissen te verspreiden. Een deel van dit materiaal — Henderson noemde het propaganda — gaf hij door aan het divisie-hoofdkwartier. Generaal Koster verzocht daarop om een schriftelijk rapport over het incident. Henderson zette nu zijn aanvankelijke bevindingen op papier, zonder er iets aan te veranderen. 'Ongeveer 20 burgers werden per ongeluk gedood bij schotenwisselingen tussen onze troepen en de vijand. Rapporten over een onnodig doden van burgers vormen een nieuw voorbeeld van de propaganda-technieken van de Vietcong, en zijn ongegrond.' Toch hadden de mannen van Charlie Company de kolonel vijf weken tevoren verteld dat er géén burgers waren gedood...

In mei kreeg Henderson opdracht van Koster om een formeel onderzoek in te stellen. Dat een informeel onderzoek gevolgd wordt door een formeel onderzoek, is de normale gang van zaken. Niet normaal was, dat Koster ook het formele onderzoek door Henderson liet verrichten. En niet normaal was het, dat Henderson de opdracht doorgaf aan kolonel Barker, die uiteindelijk voor de operatie My Lai verantwoordelijk was. Barker kwam tot dezelfde conclusie als Henderson. 'Ook kolonel Barker heeft met een aantal mannen van Charlie Company gesproken', schrijft Henderson, 'en ook zijn bevindingen zijn negatief.' Henderson ondertekent het rapport van Barker en stuurt het door naar Koster. Wat Barker precies heeft uitgevoerd is onduidelijk. Van de veertig mannen die later werden verhoord, herinnert niet één zich met Barker te hebben gesproken. Ook Medina niet.

Generaal Koster had de rapporten van Henderson en Barker nu moeten doorzenden naar zijn superieuren in Saigon en Washington. Een order van het Ministerie van Defensie zegt

duidelijk dat rapporten over gedode burgers, aan de legerleiding moeten worden doorgegeven, al of niet met bewijzen gestaafd. Maar dat is niet gebeurd.

Een paar dagen na de 16e maart — de doden waren toen al begraven — diende het dorps-hoofd van Song My (waar het My Lai 4 gebied onder ressorteert) een zorgvuldig opgemaakte lijst van de slachtoffers in bij kapitein Tran Ngoc Tan, zijn onmiddellijke superieur. Binnen een paar dagen werd de lijst doorgegeven aan kolonel Thon That Khien, commandant van de provincie Quang Ngai. De lijst bevatte de namen van de 450 tot 500 dorpelingen die gedood zouden zijn. Tan's rapport kwam zeer ongelegen voor kolonel Khién. De 40-jarige officier was zeer populair bij de Amerikaanse troepen. Maar Khien wist dat die populariteit niet lang zou duren, wanneer hij met Amerikaanse wandaden voor de dag kwam. Zeker niet wanneer de berichten hieromtrent al door hoge Amerikaanse officieren voor ongegrond waren verklaard.

Khien treuzelde dus. Later zou hij verklaren bang te zijn geweest in de kaart van de Vietcong-propaganda te spelen. Misschien was het een kwestie geweest van verkeerd gericht artillerievuur. Hoe dat zij, nu de Vietcong er pamfletten over begon te verspreiden, diende hij natuurlijk zijn mond te houden.

Intussen waren ambtenaren van de Zuidvietnamese Tweede Divisie echter al begonnen te doen wat Khien niet durfde. Een rapport was het gevolg, ondertekend door een kolonel Toan en voorzien van een verzoek, gericht aan de provinciale autoriteiten om een onderzoek in te stellen.

Evenals bij de Americal Divisie, valt ook ten aanzien van de Vietnamese rapporten onmogelijk na te gaan hoever ze in de hiërarchie omhoog zijn geklommen. Het zou normaal zijn geweest wanneer Khien's rapport aan de Tweede Divisie zou zijn doorgegeven aan de Corpscommandant, de generale staf, de minister van defensie en het tenslotte bij de president terecht was gekomen. Begin september 1969 wordt bericht dat president Thieu al meer dan een jaar op de hoogte van de My Lai-slachting was. Hij zou wel van mening zijn geweest dat er een flinke grond van waarheid in stak, maar had het incident niet openbaar willen maken, aangezien dit de anti-Amerikaanse gevoelens in Vietnam alleen maar zou aanwakkeren.

de ontsluiting

Het duurde twintig maanden voor het Amerikaanse publiek te weten kwam wat Charlie Company in een paar uur in My Lai had aangericht. Hoe en waarom de opzettelijke moord op honderden burgers zolang verborgen kon blijven valt moeilijk te begrijpen. Vooral omdat zovelen ervan wisten en zovelen er aan hadden meegedaan. Tientallen soldaten van Charlie Company waren naar andere eenheden overgeplaatst. Velen kozen — misschien met

opzet — de gevaarlijkste taken in Zuid-Vietnam: lange-afstandpatrouilles, diep in vijandelijk gebied. Soldaten praten met elkaar en scheppen tegen elkander op. En 250 man in de twee andere compagnieën van Quang Ngai kwamen binnen enkele dagen te weten wat er in My Lai gebeurd was. Tenminste 60 man zagen vanuit één dozijn helikopters met eigen ogen wat er in My Lai omging. Dan waren er de overlevenden van My Lai. Een van de ex-soldaten vertoonde na zijn thuiskomst dia's van de slachting tijdens Rotary-lunches. Maar niemand onder zijn gehoor was voldoende geïnteresseerd om uit te vinden hoe die foto's genomen konden zijn.

Details van de slachting waren tweemaal in Frankrijk gepubliceerd, in *Sud Vietnam en Lutte* en in *Bulletin du Vietnam*, uitgegeven door de Noordvietnamese delegatie bij de Parijse vredesbesprekingen. In juli 1968 kwam het rapport ter sprake op het Juridische Wereldcongres in Grenoble.

Begin 1969 waren de meeste soldaten van Charlie Company weer terug op hun burgerposten in Amerika, op hun werk, hun scholen of universiteiten. Niet één scheen het de moeite waard te vinden over zijn ervaringen te vertellen. Maar een 22 jaar oude ex-soldaat in Phoenix, Arizona was in die tijd bezig met het opstellen van een brief die uiteindelijk tot een onderzoek naar de toedracht zou leiden. De soldaat, Ronald Ridenhour, had een paar dagen na de slachting met een helikopter over het My Lai-gebied gevlogen. Hij zag wel de verwoestingen, maar hoorde pas later van vijf ooggetuigen wat er gebeurd was. Omzichtig ging hij op zoek naar bewijsmateriaal, zonder iets te durven opschrijven, uit angst voor zijn veiligheid. 'Ik wilde die mensen aan de kaak stellen. Grote God, als ik maar eenmaal thuis was, zou ik mijn vrienden er huilend over vertellen. Zoiets zou zijn weerslag hebben op mezelf, op elke Amerikaan, op de idealen waarvoor we heten te staan. De hele positie van Amerika werd er door ontmand.' En thuis gekomen schreef hij zijn brief. In veelvoud. Negen gingen er aangetekend naar president Nixon, drie Democratische senatoren, die op dat moment in het Congres het sterkst tegen de oorlog in Vietnam gekant waren: de senatoren Eugene McCarthy, J. W. Fulbright en Edward Kennedy; en naar de vijf leden van de afvaardiging van Arizona. Met gewone post werden afschriften gezonden aan het Pentagon, het State Department, de Generale Staf, dertien andere senaatsleden, drie leden van het Huis van Afgevaardigden, waaronder de voorzitter van de commissie voor legerzaken en de aalmoezeniers van Huis en Senaat. Bij elkaar een kleine dertig brieven.

Drieëntwintig geadresseerden verklaarden naderhand niet meer te kunnen nagaan of ze de brief hadden ontvangen. 'Dat soort brieven beantwoord ik niet', zei een van de aalmoezeniers. Verschillenden stuurden de brief door naar het leger. Maar twee geadresseerden, de afgevaardigden Morris Udall, een liberaal uit

niets te wensen over: Het behoort tot de verantwoordelijkheid van iedereen die kennis heeft van een incident dat als een oorlogsmisdad kan worden aangemerkt, dit onmiddellijk onder de aandacht te brengen van zijn commanderende officier... Zij die oorlogsmisdaden ontdekken, dienen alle redelijke voorzorgen te nemen om het bewijsmateriaal intact te laten, en de omstandigheden en omgeving te noteren. Bovendien moet al dergelijke informatie zo spoedig mogelijk ter kennis worden gebracht van de autoriteiten in Saigon.

Thompson had aan het hoofdkwartier doorgegeven wat hij gezien had. Het gevolg was het informele onderzoek ingesteld door brigadecommandant kolonel Henderson. Deze informeerde bij een aantal soldaten uit de Charlie Company of ze ook oorlogsmisdaden hadden gezien. 'Nee, nee, nee', antwoordde de een na de ander. Tegenover journalisten verklaarde hij, dat de antwoorden die hij van kapitein Medina en zijn mannen had gekregen 'overtuigend klonken en voor mij aanvaardbaar waren.'

Een paar weken na My Lai begonnen Vietcong-eenheden in Quang Ngai vlugschriften en foto's van de gebeurtenissen te verspreiden. Een deel van dit materiaal — Henderson noemde het propaganda — gaf hij door aan het divisie-hoofdkwartier. Generaal Koster verzocht daarop om een schriftelijk rapport over het incident. Henderson zette nu zijn aanvankelijke bevindingen op papier, zonder er iets aan te veranderen. 'Ongeveer 20 burgers werden per ongeluk gedood bij schotenwisselingen tussen onze troepen en de vijand. Rapporten over een onnodig doden van burgers vormen een nieuw voorbeeld van de propaganda-technieken van de Vietcong, en zijn ongegrond.' Toch hadden de mannen van Charlie Company de kolonel vijf weken tevoren verteld dat er géén burgers waren dood...

In mei kreeg Henderson opdracht van Koster om een formeel onderzoek in te stellen. Dat een informeel onderzoek gevolgd wordt door een formeel onderzoek, is de normale gang van zaken. Niet normaal was, dat Koster ook het formele onderzoek door Henderson liet verrichten. En niet normaal was het, dat Henderson de opdracht doorgaf aan kolonel Barker, die uiteindelijk voor de operatie My Lai verantwoordelijk was. Barker kwam tot dezelfde conclusie als Henderson. 'Ook kolonel Barker heeft met een aantal mannen van Charlie Company gesproken', schrijft Henderson, 'en ook zijn bevindingen zijn negatief.' Henderson ondertekent het rapport van Barker en stuurt het door naar Koster. Wat Barker precies heeft uitgevoerd is onduidelijk. Van de veertig mannen die later werden verhoord, herinnert niet één zich met Barker te hebben gesproken. Ook Medina niet.

Generaal Koster had de rapporten van Henderson en Barker nu moeten doorzenden naar zijn superieuren in Saigon en Washington. Een order van het Ministerie van Defensie zegt

duidelijk dat rapporten over gedode burgers, aan de legerleiding moeten worden doorgegeven, al of niet met bewijzen gestaafd. Maar dat is niet gebeurd.

Een paar dagen na de 16e maart — de doden waren toen al begraven — diende het dorps-hoofd van Song My (waar het My Lai 4 gebied onder ressorteert) een zorgvuldig opgemaakte lijst van de slachtoffers in bij kapitein Tran Ngoc Tan, zijn onmiddellijke superieur. Binnen een paar dagen werd de lijst doorgegeven aan kolonel Thon That Khien, commandant van de provincie Quang Ngai. De lijst bevatte de namen van de 450 tot 500 dorpingen die gedood zouden zijn. Tan's rapport kwam zeer ongelegen voor kolonel Khién. De 40-jarige officier was zeer populair bij de Amerikaanse troepen. Maar Khien wist dat die populariteit niet lang zou duren, wanneer hij met Amerikaanse wandaden voor de dag kwam. Zeker niet wanneer de berichten hieromtrent al door hoge Amerikaanse officieren voor ongegrond waren verklaard.

Khien treuzelde dus. Later zou hij verklaren bang te zijn geweest in de kaart van de Vietcong-propaganda te spelen. Misschien was het een kwestie geweest van verkeerd gericht artillerievuur. Hoe dat zij, nu de Vietcong er pamfletten over begon te verspreiden, diende hij natuurlijk zijn mond te houden.

Intussen waren ambtenaren van de Zuidvietnamese Tweede Divisie echter al begonnen te doen wat Khien niet durfde. Een rapport was het gevolg, ondertekend door een kolonel Toan en voorzien van een verzoek, gericht aan de provinciale autoriteiten om een onderzoek in te stellen.

Evenals bij de Americal Divisie, valt ook ten aanzien van de Vietnamese rapporten onmogelijk na te gaan hoever ze in de hiërarchie omhoog zijn geklommen. Het zou normaal zijn geweest wanneer Khien's rapport aan de Tweede Divisie zou zijn doorgegeven aan de Corpscommandant, de generale staf, de minister van defensie en het tenslotte bij de president terecht was gekomen. Begin september 1969 wordt bericht dat president Thieu al meer dan een jaar op de hoogte van de My Lai-slachting was. Hij zou wel van mening zijn geweest dat er een flinke grond van waarheid in stak, maar had het incident niet openbaar willen maken, aangezien dit de anti-Amerikaanse gevoelens in Vietnam alleen maar zou aanwakkeren.

de ontsluiting

Het duurde twintig maanden voor het Amerikaanse publiek te weten kwam wat Charlie Company in een paar uur in My Lai had aangericht. Hoe en waarom de opzettelijke moord op honderden burgers zolang verborgen kon blijven valt moeilijk te begrijpen. Vooral omdat zovelen ervan wisten en zovelen er aan hadden meegedaan. Tientallen soldaten van Charlie Company waren naar andere eenheden overgeplaatst. Velen kozen — misschien met

opzet — de gevaarlijkste taken in Zuid-Vietnam: lange-afstandpatrouilles, diep in vijandelijk gebied. Soldaten praten met elkaar en scheppen tegen elkander op. En 250 man in de twee andere compagnieën van Quang Ngai kwamen binnen enkele dagen te weten wat er in My Lai gebeurd was. Tenminste 60 man zagen vanuit één dozijn helikopters met eigen ogen wat er in My Lai omging. Dan waren er de overlevenden van My Lai. Een van de ex-soldaten vertoonde na zijn thuiskomst dia's van de slachting tijdens Rotary-lunches. Maar niemand onder zijn gehoor was voldoende geïnteresseerd om uit te vinden hoe die foto's genomen konden zijn.

Details van de slachting waren tweemaal in Frankrijk gepubliceerd, in *Sud Vietnam en Lutte* en in *Bulletin du Vietnam*, uitgegeven door de Noordvietnamese delegatie bij de Parijse vredesbesprekingen. In juli 1968 kwam het rapport ter sprake op het Juridische Wereldcongres in Grenoble.

Begin 1969 waren de meeste soldaten van Charlie Company weer terug op hun burgerposten in Amerika, op hun werk, hun scholen of universiteiten. Niet één scheen het de moeite waard te vinden over zijn ervaringen te vertellen. Maar een 22 jaar oude ex-soldaat in Phoenix, Arizona was in die tijd bezig met het opstellen van een brief die uiteindelijk tot een onderzoek naar de toedracht zou leiden. De soldaat, Ronald Ridenhour, had een paar dagen na de slachting met een helikopter over het My Lai-gebied gevlogen. Hij zag wel de verwoestingen, maar hoorde pas later van vijf ooggetuigen wat er gebeurd was. Omzichtig ging hij op zoek naar bewijsmateriaal, zonder iets te durven opschrijven, uit angst voor zijn veiligheid. 'Ik wilde die mensen aan de kaak stellen. Grote God, als ik maar eenmaal thuis was, zou ik mijn vrienden er huilend over vertellen. Zoiets zou zijn weerslag hebben op mezelf, op elke Amerikaan, op de idealen waarvoor we heten te staan. De hele positie van Amerika werd er door ontmand.' En thuis gekomen schreef hij zijn brief. In veelvoud. Negen gingen er aangetekend naar president Nixon, drie Democratische senatoren, die op dat moment in het Congres het sterkst tegen de oorlog in Vietnam gekant waren: de senatoren Eugene McCarthy, J. W. Fulbright en Edward Kennedy; en naar de vijf leden van de afvaardiging van Arizona. Met gewone post werden afschriften gezonden aan het Pentagon, het State Department, de Generale Staf, dertien andere senaatsleden, drie leden van het Huis van Afgevaardigden, waaronder de voorzitter van de commissie voor legerzaken en de aalmoezeniers van Huis en Senaat. Bij elkaar een kleine dertig brieven.

Drieëntwintig geadresseerden verklaarden naderhand niet meer te kunnen nagaan of ze de brief hadden ontvangen. 'Dat soort brieven beantwoord ik niet', zei een van de aalmoezeniers. Verschillenden stuurden de brief door naar het leger. Maar twee geadresseerden, de afgevaardigden Morris Udall, een liberaal uit

MY LAI

VERSLAG VAN EEN MASSAMOORD

Arizona, en Mendel Rivers, een conservatief uit Zuid-Carolina, interesseerden zich persoonlijk voor de brief. Rivers was voorzitter van de commissie voor legeraangelegenheden van het Huis. De brief werd geopend door Frank Slatinshek, een jurist op het bureau van de Commissie, die hem doorgaf aan zijn chef, John Blandford. 'We konden er ons onmogelijk van af maken. Er stonden té veel feiten in, er zat méér dan een kiem van waarheid in.' Drie dagen later ging er een brief uit naar het Departement voor het Leger, met een dringend verzoek om opheldering.

Op 12 april, nog geen twee weken nadat hij zijn brieven had gepost, kreeg Ridenhour antwoord van kolonel Hill, van het bureau van de Generale Staf, met de mededeling dat 'tengevolge van het feit dat de gebeurtenissen in uw brief vermeld, ongeveer een jaar geleden hebben plaatsgevonden, zal een gedegen onderzoek terzake enige tijd in beslag nemen. Met het onderzoek is evenwel een begin gemaakt.' De brief bevatte woorden van dank aan Ridenhour, 'die deze aangelegenheid te onzer kennis heeft gebracht'. Kolonel William Vickers Wilson kreeg de opdracht het onderzoek te verrichten. Hij bracht een bezoek aan Ridenhour, interviewde Michael Terry, Michael Bernhardt en kreeg verdere bevestigingen van Ridenhours brief. De hulp van andere onderzoekers werd ingeroepen en de verhooren begonnen op grote schaal binnen te komen.

Op 13 mei bracht Wilson persoonlijk een bezoek aan Medina. Medina stond versteld. Hij zat middenin een driekwart jaar durende cursus voor hogere officieren, die het hem mogelijk zou maken tot majoor te worden bevorderd. Hij werd geacht een voortreffelijke staat van dienst te hebben en kwam voor promotie zeker in aanmerking. 'We hadden bij Charlie Company toch een schitterend gevechtsverleden?'

Maar terwijl Wilson aan het werk was, maakte Ridenhour zich zorgen. Wanneer hij het kantoor van Wilson opbelde, werd hij met een kluitje in het riet gestuurd. Hij vreesde een nieuwe doofpot en besloot de zaak publiek te maken. Dat had hij niet eerder gedaan, om de naam van de Amerikaanse soldaat niet vroegtijdig door het slijk te halen. Maar nu was de tijd daar. Hij zocht in een adresboek een literaire agent op en stuurde die een afschrift van zijn aanvankelijke brief. Had hij een wat ervarener literair agent getroffen, dan zou het verhaal van My Lai wellicht al in de vroege zomer bekend zijn geworden. Maar Cunningham (de literaire agent) kende niet veel mensen persoonlijk, moest dus zijn toevlucht nemen tot telegrammen aan de redacties van een aantal tijdschriften, waaronder *Life*, *Look*, *Ramparts*, *Harpers*, *Newsweek*. In de telegrammen werden stukken uit Ridenhour's brief geciteerd, en geïnformeerd werd of de redacties belangstelling hadden voor de details van de slachting. Alleen *Ramparts* reageerde, maar Ridenhour wilde niets te maken hebben met de heftige

anti-houding van het blad tegen de oorlog in Vietnam.

Maar tegen die tijd was kolonel Wilson al vijf weken full time met de zaak bezig en was 70% van de mensen al ondervraagd. Zoals Ridenhour ook te horen kreeg.

In juli waren 36 mensen verhoord, van kolonel Henderson tot Paul Meadlo, wiens gegevens het zwaarst schenen te wegen. Het bewijsmateriaal tegen Calley stapelde zich op. Het gevolg was dat de Criminal Investigation Division (CID) van het leger opdracht kreeg na te gaan of er voldoende materiaal was om het tot een aanklacht tegen Calley en anderen te laten komen. De CID ondervroeg alle betrokkenen opnieuw. Op 25 augustus kwamen ze Ronald Haerberle op het spoor, die een pak foto's overhandigde. De foto's begonnen met de 11e brigade tijdens de militaire oefeningen in Hawaï en reisden met de eenheid mee naar Vietnam. En toen opeens, tussen de kiekjes van glimlachende Vietnamese boeren, de foto's van My Lai. 'Ze baarden geen enkele opschudding', herinnert Haerberle zich. 'Niemand geloofde het. Zoiets deden Amerikanen niet, zeiden ze.' Maar hij herinnerde zich ook dat in het brigade-hoofdkwartier, in de perskamer, een hele filmrol van hem moest liggen. De CID ging op zoek, en de film wás er. Tal van getuigen werden nu opnieuw verhoord, ditmaal aan de hand van de foto's, die het geheugen ondersteunden, zodat allerlei nieuwe details tevoorschijn kwamen. Het besluit Calley te vervolgen werd onontkoombaar. In Washington werd duidelijk dat het leger zich een ongeëvenaarde moordzaak op de hals had gehaald, die internationale consequenties zou hebben en de oorlog in Vietnam zou kunnen beïnvloeden. Op vijf september 1969 werd Calley officieel in staat van beschuldiging gesteld voor het doden van 109 'oosterlingen, inwoners van het dorp My Lai 4, namen en geslacht onbekend, door middel van geweerschoten.'

de pers

Op 5 september gaven de officiële instanties het volgende bericht vrij aan de pers:

'Eerste luitenant William L. Calley jr., wordt in actieve dienst gehouden na zijn officiële ontslagdatum, in verband met een onderzoek, ondernomen volgens artikel 32 van het Militaire Recht.

Luitenant Calley, die op 6 september uit dienst zou treden, wordt beschuldigd van overtreding van artikel 118, moord, begaan ten aanzien van burgers, tijdens zijn dienstperiode in Vietnam in maart 1968. Of de zaak aanhangig zal worden gemaakt bij de Krijgsraad zal worden beslist door de Commanderende Generaal, Fort Benning, na voltooiing van het onderzoek ingevolge artikel 32. Om de loop van het onderzoek en de rechten van de beschuldigde niet te schaden, is het op dit ogenblik nog niet gewenst nadere mededelingen te doen.'

Geen woord over de 109 burgers die Calley

zou hebben gedood. De berichten in de pers stoelden alle op dit communiqué, en moesten daar wel op stoelen, want de officiële instanties weigerden elk verder commentaar, evenals Calley zelf.

Persoonlijk was ik druk bezig met onderzoeken voor een boek over het Pentagon, toen ik op 22 oktober een telefonische tip kreeg. 'Het leger is bezig een vent voor de krijgsraad te halen wegens het doden van 75 Vietnamese burgers'. Het kostte me twee dagen en vijftientwintig telefoontjes voor iemand me nadere gegevens gaf. Op maandag vloog ik van Washington naar Salt Lake City voor een onderhoud met Calley's advocaat, Latimer. 'Voor mij is het belangrijkste dit', zei Latimer me: 'Waarom vervolgen we onze eigen mensen die tijdens een zuiveringsactie een paar mensen doden, burgers of geen burgers? Is er ergens in de hiërarchie een punt waarop je iemand pakken kan? Ik geloof van niet.' Mijn volgende bezoek gold Calley. Calley was diep bezorgd. Het enige wat hij in het leven wilde, was in het leger blijven en een goed soldaat zijn. Hij deed me denken aan een ernstige eerstejaars op een landbouwhogeschool, die begaan met de broederschap der mensheid. Hij zei weinig, maar wel iets over de operatie My Lai. En hij vertelde me hoeveel moorden hem in de schoenen waren geschoven.

De volgende dag vloog ik terug en schreef mijn verhaal. Met enige aarzeling overigens. Ik was er niet zo zeker van, toen, dat hij niet evenzeer een slachtoffer was als de kinderen die hij en zijn mannen in My Lai hadden vermoord. Mijn eerste verslag begon dan ook aldus: 'Luitenant William L. Calley, jr., 26, is een zachtvaardige, jongensachtige Vietnam-veteraan, met de bijnaam 'Rusty'. Volgens het Leger heeft hij opzettelijk minstens 109 Vietnamese burgers om het leven gebracht tijdens een zuiveringsactie in het Vietcongnest dat bekend staat als „Pinkville”.'

Toen mijn verhaal eenmaal geschreven was, wist ik niet waar ik het publiceren moest, *Life* en *Look* hadden geen belangstelling. Na enige aarzeling stuurde ik het verhaal aan de *Dispatch News Service*, een klein nieuwsbureau. Op 12 november werd het artikel telegrafisch aan de pers aangeboden. Meer dan dertig publiceerden het de volgende dag, een opmerkelijk groot aantal. Daaronder vele van de leidende Amerikaanse dagbladen. Maar alleen de *New York Times* nam de draad op bij zijn logische beginpunt: Vietnam. Henry Kamm, de reizende correspondent voor de *New York Times* in Zuidoost-Azië, kreeg opdracht My Lai te lokaliseren. Zijn verslag werd gepubliceerd, maar door de concurrerende bladen vrij koel ontvangen. Al gauw kwam nu de pers Haerberle op het spoor en op 20 november verscheen een interview met Haerberle, waarbij een aantal foto's werden afgedrukt. De Engelse bladen reageerden fel: 'Voor ons is de oorlog in Vietnam afgelopen', schreef de conservatieve *Daily Sketch*, 'de president zal de troepen moeten terugtrekken.'

MY LAI

VERSLAG VAN EEN MASSAMOORD

Toen de feiten over My Lai eindelijk bekend en erkend waren, trachtten vele conservatieve dagbladen de betekenis ervan te kleineren. Amerikanen moeten zich niet van hun stuk laten brengen door het verachtelijke gejammer dat we allemaal schuldig zijn en dat onze troepen in Vietnam zijn afgestompt en even onmenselijk zijn geworden als de communisten', schreef de *Chicago Tribune* op 29 november. 'Het is niet het systeem', vergoelijkte de *National Observer*.

De weekbladen zagen echter een voor een de zaak vierkant onder het oog. Zowel *Newsweek* als *Time* publiceerden cover-stories over de slachting op dezelfde dag, allebei met het accent op het vooroordeel van de Amerikaanse soldaten over de Vietnamezen. *Life* verwierf de foto's van Haerberle en drukte er verschillende in kleuren af, met een uitvoerig ooggetuigenverslag van het incident. Ridenhour veranderde op slag van een duistere tipgever in De man in het Nieuws van de *New York Times*.

'Twee weken geleden', zei Henderson op 27 november tegen een verslaggever, 'zou ik gezworen hebben dat zoiets onmogelijk gebeurd kan zijn zonder dat mij er iets van ter ore zou zijn gekomen. Nu', voegde hij eraan toe, 'nu ben ik zo zeker niet meer'.

amerika reageert

Op 1 december publiceerde *Wall Street Journal* een informeel opinie-onderzoek over My Lai. De uitkomsten waren belangwekkend. 'Het was helemaal niet verkeerd', riep een 55-jarige liftbediende uit. 'Waar geven ze onze soldaten anders kogels voor? Om ze in hun zak te steken?' Een vrouw uit Cleveland verdedigde het doodschieten van kinderen: 'Het klinkt afschuwelijk als je zegt dat we ook kinderen moeten doden. Maar een heleboel van onze jongens die daar doodgeschoten worden zijn ook kinderen.' 'Ik geloof het niet', verklaarde een vertegenwoordiger uit Los Angeles; 'het verhaal is verzonden door mensen die heulen met de Vietcong.' Niet alle 200 geïnterviewden lieten zich zo uit. Maar slechts een enkele zei dat My Lai zijn opvattingen over de oorlog had veranderd.

Op de ochtend dat het Haerberle's foto's had afgedrukt, werd de redactie 250 keer opgebeld. Meer dan 200 mensen vonden dat de foto's niet gepubliceerd hadden mogen worden. 'Uw blad is anti-Amerikaans', zei een vrouw. Een andere vroeg: 'Wat moet ik ervan zeggen tegen mijn kinderen! Toen een van de foto's, met 20 doodgeschoten vrouwen en kinderen in een greppel, later werd afgedrukt op de voorpagina van de *Washington Star*, werd er geklaagd dat de foto aanstotelijk was. Gedoeld werd op het feit dat sommige van de dode kinderen naakt waren.

Begin december plaatsten leden van het Amerikaanse Legioen in Columbia een advertentie van een volle pagina in het plaatselijke blad, waarin Calley en Medina steun werd toege-

zegd. Pers en televisie werden in de advertentie beticht van het 'neerhalen van Amerika en zijn leger.' Een week later begon een andere groep veteranen in Atlanta handtekeningen te verzamelen voor een actie, die het Leger ertoe moest bewegen de beschuldigingen tegen Calley in te trekken. Tijdens een bijeenkomst op 14 december zei de woordvoerder van de actiegroep dat 'geen Amerikaan ooit 109 mensen op zo'n manier zou doden.' De foto's werden vervalsingen genoemd. Een paar dagen later opende Calley een bankrekening met het oog op de schenkingen terwille van zijn verdediging. Binnen een maand stond er meer dan \$ 1200 op. Half januari kondigden afdelingen van het Amerikaanse Legioen in Florida plannen aan om \$ 200.000 bijeen te brengen voor de verdediging van Calley. De luitenant kreeg verlof een bijeenkomst in Jacksonville met zijn aanwezigheid te gaan opluisteren. Hij werd als een held ingehaald.

Verschillende van Calley's mede-officieren waren diep verontwaardigd over de aanklacht. 'Ze willen op onze kosten een voorbeeld stellen', verklaarde een officier. 'Calley is een goed soldaat. Hij volgde orders op.' Een ander zei: 'Het had ieder van ons kunnen zijn. Hij heeft zelf mensen gedood en hij heeft mensen zien doden... maar doden betekent niets meer in Vietnam. Hij wist dat er burgers bij waren. Maar hij wist ook dat er Vietcong tussen zaten.' Een derde voegde daaraan toe: 'Wat is dat, een burger? Iemand die overdag op onze hand is en 's nachts een Vietcong-pyjama aantrekt?'

'Waarom hebben die geldwolven van sensatiezoekende krantelui geen woord gezegd over de communistische moorden op vrouwen en kinderen in Vietnam, in Hongarije, in Tsjecho-Slowakije en elders?' informeerde de afgevaardigde voor Nieuw Mexico in het Huis. Ook Legerwoordvoerders probeerden de geschiedenis van My Lai te kleineren of te isoleren. 'Wat we weten van het geval My Lai heb ik doorgepraat met een aantal officieren die in Vietnam hebben gediend', zei er een. 'Naar hun oordeel — een oordeel dat ik persoonlijk deel en onderschrijf — is wat er daar gebeurd is volstrekt niet representatief voor de wijze waarop onze strijdkrachten in Vietnam optreden... Ik ben er van overtuigd dat zij zich over het algemeen tegenover de onfortuinlijke burgers die zich in een gebied van militaire operaties bevinden, correct en met terughouding hebben gedragen.'

Op 8 december zei president Nixon tijdens een persconferentie — zijn eerste sinds de slachting in het nieuws was gekomen — dat 'Wat kennelijk een slachting moet zijn geweest, onder geen enkele voorwaarde kan worden goedgepraat... Nimmer kunnen gewelddaden tegen burgers worden gerechtvaardigd als een middel om het Amerikaanse doel te bereiken; en dat doel is te verhinderen, dat het Vietnamese volk een regering opgedrongen krijgt, die gewelddaden tegen burgers wel gerechtvaardigd acht.' Maar ook de

president trachtte de gebeurtenissen te isoleren: 'Ik geloof dat het een op zichzelf staand incident is geweest. En natuurlijk doet de regering alles om uit te vinden of het een geïsoleerde gebeurtenis is geweest.'

Intussen zette de CID zijn onderzoek voort. Soldaten die nog in actieve dienst waren werden aangeklaagd wegens moord met voorbedachten rade en overgebracht naar Fort McPherson, bij Atlanta, waar een reeks krijgsraadszittingen werden voorbereid.

'ik gaf ze een fijne jongen'

Sommige moeders zagen het het eerst. Hun zoons — mannen van Charlie Company — waren zichzelf niet meer. Ze schrokken wanneer de buitendeur dichtsloeg. Ze sliepen slecht. Ze praatten weinig.

Mevrouw Meadlo herinnert zich dat Paul er bij zijn thuiskomst 'uitzag of hij er met de zweep van langs had gekregen. Hij was zo zenuwachtig, dat hij nauwelijks een kopje vast kon houden. En hij at vrijwel niets.' Nu en dan huilde hij van schaamte over wat hij in My Lai 4 had moeten doen. Maar bij andere gelegenheden gaf hij hoog op over het aantal 'gooks' dat hij die dag gedood had. 'Ik heb ze een fijne jongen gegeven', zei mevrouw Meadlo, 'en ze hebben een moordenaar van hem gemaakt.' Sommige moeders gaven de pers en de regering de schuld van de angsten van hun jongens. 'Wat mankeert Amerika in hemelsnaam', vroeg mevrouw Mauro, wier zoon Robert onder Calley had gediend. 'Onze jongens hebben moeten vechten voor hun land. Ze zijn de bloem van ons volk. En nu worden ze vervolgd.' Ook mevrouw Bruce dacht er zo over. 'En wat dan nog, wanneer er een paar Vietnamezen zijn doodgeschoten? Hebben ze niet 40.000 van onze jongens gedood?' Maar van haar zoon zegt ze, dat hij maar twee doden heeft gezien. 'Hij heeft niets gezegd over een slachting.'

Voor een van de soldaten leidde de schaamte over wat hij had gedaan bijna tot een tragedie. Nadat hij tegenover journalisten hoog had opgegeven over zijn rol in de slachting, raakte hij zijn baan kwijt, liep van huis weg en nam op een ochtend een heel buisje aspirines in. In het ziekenhuis herstelde hij weer.

Herbert Carter had zichzelf in zijn voet geschoten om uit My Lai 4 weg te komen. Persoonlijk had hij later geen schaamtegevoelens, alleen een gevoel van verbazing. 'Ik begrijp nog altijd niet hoe mensen zichzelf mensen kunnen noemen en zich dan toch nog als barbaren en wilden kunnen gedragen', zei hij. 'Amerika heet een vredelievend land: en toch zeggen ze je iets te doen, en als je het doet moet je ervoor boeten.' Voor hem was My Lai geen moord, maar het logische gevolg van de oorlog in Vietnam. 'De mensen wisten niet waarvoor ze stierven, en de jongens wisten niet waarvoor ze op die mensen daar schoten.'

©1970 by Seymour M. Hersh